

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

УДК 346.2; 346,9; 347.72

КОРПОРАТИВНІ КОНФЛІКТИ ТА ЗЛОВЖИВАННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ПРАВАМИ В АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВАХ: ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ СПОСОБИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ Й РОЗВ'ЯЗАННЯ

О. М. Вінник,

*д-р юрид.наук, професор кафедри господарського
права юридичного факультету Київського
національного університету імені Тараса Шевченка,
член-кореспондент НАПрН України*

Стаття присвячена корпоративним конфліктам та зловживанням корпоративними правами в акціонерних товариствах. Розглядаються складники корпоративних конфліктів, причини їх виникнення, правові засоби попередження та розв'язання.

Ключові слова: *конфлікт інтересів; корпоративні інтереси; корпоративний конфлікт; зловживання корпоративними правами; розв'язання корпоративних конфліктів; удосконалення правового регулювання.*

Видатний німецький юрист XIX століття Р. Ієринг правильно підмітив спосіб, завдяки якому людина може схилити інших людей до сприяння її цілям. «Таким шляхом, – зазначав він, – служить для неї поєднання власної мети з чужим інтересом. На цій формулі ґрунтується все наше людське життя: держава, суспільство, торгівля і промисловий обіг» [1, с. 30]. Але далеко не в усіх випадках інтереси різних осіб як учасників відповідних суспільних відносин вдається узгодити, підпорядкувати одній спільній меті. Зіткнення протилежних інтересів або конкуренція подібних інтересів зазвичай викликає так званий конфлікт інтересів.

Конфлікти – давнє явище, притаманне суспільству з найбільш ранніх стадій його становлення та розвитку; «невід'ємна частина буття людей» [2, с. 284–285]; саме з конфліктністю суспільного життя пов'язане нормативне регулювання та виникнення позитивного права [3, с. 155–158]. Однак минуле століття продемонструвало стрімке зростання кількості найрізноманітніших конфліктів.

У радянській науці проблемі конфліктів не приділялося належної уваги у зв'язку із загальноприйнятою тоді теорією безконфліктності радянського суспільства [4, с. 3–4; 5, с. 23], хоча досліджувалися такі поняття, що використовуються в конфліктології, як суперечності (лежать в основі будь-якого конфлікту), правопорушення (різновид конфлікту) та юридичні спори (трудові, цивільні, господарські та ін.), що є правовим механізмом розв'язання конфліктів.

«Вплив конфлікту на його учасників і соціальне оточення має подвійний, суперечливий характер» [6, с. 261]. Складність конфліктів як суспільного явища зумовлює виконання ними подвійного роду функцій, одні з яких можна віднести до позитивних або конструктивних (виявлення і розв'язання за допомогою конфліктів суперечностей між учасниками суспіль-

них відносин; активізація суспільного життя; стимулювання інновацій та соціальних змін; сприяння у формуванні соціально необхідної поведінки тощо), інші – до негативних або деструктивних, оскільки виникнення та розвиток конфліктів часто-густо призводить до негативних наслідків – розколу соціальних груп або погіршення в них психологічного клімату, а в ряді випадків – погіршення індивідуальної діяльності суб'єктів конфлікту або закріплення соціальної пасивності особи [4, с. 13; 7, с. 261; 8, с. 11–13].

Тому таким важливим є вирішення питання щодо попередження конфліктних ситуацій, а також мінімізації негативних наслідків конфліктів (у разі їх виникнення) з одночасним використанням їх позитивних функцій.

Попри велику різноманітність визначень поняття «конфлікт» у більшості випадків ця категорія визначається як зіткнення (що відповідає перекладові з лат. *conflictus*) протилежних цілей, поглядів, позицій, інтересів суб'єктів взаємодії, як гостра соціальна суперечність, що характеризується наявністю протистояння суспільних сил і здатне викликати ускладнення для кожної зі сторін протистояння [7, с. 261; 9, с. 20]. Будь-який конфлікт є зіткнення інтересів, але при цьому інтереси мають бути такими, що взаємовиключають один одного [10, с. 7].

Акціонерні товариства (далі – АТ) – господарська організація з найбільш складною системою інтересів (самого товариства, його засновників, різних категорій акціонерів, посадових осіб органів управління тощо). Однак ні Закон «Про господарські товариства» [11], ні прийнятий 2008 р. Закон «Про акціонерні товариства» [12] *не оперують поняттям конфлікту інтересів*. Останнє є усталеним у зарубіжному акціонерному праві, а також використовується в низці актів вітчизняного законодавства [зокрема: 13, статті 10, 15, 47; 14, статті 55, 76, 88; 15, п. 3.3.2, с. 47–48; та ін.] щодо випадків наявності суперечностей між інтересами різних категорій учасників корпоративних відносин (самої господарської організації, її акціонерів/учасників, посадових осіб її органів, споживачів фінансових послуг/вкладників банків, їх тимчасового адміністратора) та/або між інтересами двох і більше представників однієї категорії (акціонерами/учасниками, посадовими особами органів господарських організацій певних видів – фінансових установ), що стосуються діяльності таких організацій, у т.ч. з питань оцінки негрошових вкладів акціонерів/учасників, визначення їх частки у в статутному капіталі. Разом із тим, оперуючи цим поняттям, вітчизняний законодавець або не закріплює його визначення [13, статті 10, 15, 47; 14, статті 55, 76, 88; 15], або використовує його в дуже вузькому значенні [15, п. 3.3.2, с. 47–48].

Різновидом конфлікту інтересів є корпоративні конфлікти [16, с. 50–75, 146–152, 270–273; 17, с. 3–19 та ін.; 18, ст. 100–112; 7, с. 98–108]. Якщо перші є родовим поняттям (можуть виникати щодо будь-яких – як безпосередніх, так і опосередкованих – *учасників корпоративних відносин*, за участю двох/кількох осіб і навіть щодо однієї особи – так звані внутрішньо-особистісні конфлікти, пов'язані з виконанням однією особою різних рольових функцій: акціонера, посадової особи АТ, члена наглядової ради організації-конкурента), то другі (корпоративні) – видове поняття, оскільки виникають лише між *суб'єктами корпоративних відносин* як носіями корпоративних інтересів – загально-корпоративного (до них належать: товариство, його органи, посадові особи), так і індивідуально-корпоративних (засновники, учасники/акціонери), і зазвичай характеризуються більш-менш активною поведінкою учасників конфлікту чи одного з них.

Слід, однак, віддати належне вітчизняному законодавцеві, який у Законі «Про акціонерні товариства» [12] передбачив низку правових механізмів, що сприяють запобіганню та/або розв'язанню деяких видів корпоративних конфліктів в АТ: щодо порядку оцінки вкладів засновників/акціонерів, зроблених у негрошовій формі (у разі оплати акцій у такій формі (статті 11 і 8); більш чіткого розмежування повноважень між органами АТ (статті 33, 52, 58, 73); обов'язків посадових осіб цих органів (статті 62–63); можливості запровадження посади корпоративного секретаря як особи, відповідальної за взаємодію з акціонерами (ст. 56); порядку вчинення правочинів, щодо яких є заінтересованість, та значних правочинів (статті 70–72); проведення перевірок фінансово-господарської діяльності АТ (статті 73–76); закріп-

лення за акціонером так званого права на незгоду (а у версії вітчизняного законодавця – права акціонера вимагати викупу товариством належних акціонеру акцій у разі прийняття загальними зборами рішень з окремих питань діяльності АТ, що зачіпають законні інтереси акціонерів, – статті 68–69 Закону «Про акціонерні товариства») та ін. Ступінь ефективності зазначених правових механізмів виявить практика їх застосування, але можна з упевненістю констатувати, що їх правове закріплення потребує вдосконалення (щодо кількості, якості, у т.ч. ґрунтовності, порядку застосування).

Правові засоби щодо запобігання конфлікту інтересів в АТ (у т.ч. корпоративних конфліктів) різноманітні. Серед нині чинних правових засобів розв'язання таких конфліктів слід виділити:

внутрішньо-корпоративні механізми: розгляд таких конфліктів на загальних зборах акціонерів, наглядовою радою, виконавчим органом, а в разі, якщо подібний конфлікт стосується фінансово-господарської діяльності товариства, – то й за участі ревізійної комісії/ревізора та/або аудитора (аудиторської фірми) в передбаченому законом та/або статутом АТ порядку; участь у розв'язанні корпоративного конфлікту корпоративного секретаря, який, однак, не може виконувати роль арбітра, а радше – функції медіатора з огляду на основне призначення такої особи (корпоративного секретаря) – забезпечення взаємодії АТ з акціонерами та/або інвесторами [12, ч. 4 ст. 56];

розв'язання конфлікту компетентними державними органами в межах наданих їм повноважень (Національною комісією із цінних паперів та фондового ринку [20, ст. 8; 21], антимонопольними органами [22, ст. 7; 23, статті 24, 30, 31, 33, 50] та ін.) застосовується в разі, якщо корпоративний конфлікт зачіпає публічні інтереси (на ринку цінних паперів: наприклад, щодо проведеного з порушенням установлених вимог розміщення додаткових акцій, у результаті якого зменшуються частки окремих чи навіть багатьох акціонерів у статутному капіталі АТ; у сфері економічної конкуренції, зокрема щодо набуття одним акціонером без отримання попереднього дозволу Антимонопольного комітету чи Кабінету Міністрів України значного за розмірами пакета акцій АТ, що призводить до кваліфікованої економічної концентрації), захист яких потребує оперативного втручання держави з метою попередження чи зменшення негативних наслідків таких конфліктів;

судові процедури, передбачені чинним законодавством, які застосовуються в разі неефективності чи неможливості використання вищезгаданих процедур *за ініціативою* хоча б одного з учасників конфлікту (а в разі порушення інтересів держави – уповноважених органів, прокурора) за умови, що подібний спір може бути предметом судового розгляду.

Разом із тим, слід зауважити, що внутрішньо-корпоративний та судовий порядки розгляду корпоративних конфліктів потребує вдосконалення з огляду на збільшення можливостей щодо захисту законних інтересів учасників конфлікту та/або зменшення негативного впливу таких конфліктів на АТ, економічну систему країни. Цьому сприятиме низка заходів, серед яких:

закріплення в Законі «Про акціонерні товариства» [12] положення про визначення акціонерним товариством (шляхом включення відповідних положень до статуту АТ чи прийняття спеціального внутрішнього документа) порядку розгляду корпоративних конфліктів (із дотриманням вимог законодавства, визначення посадових осіб та/або спеціального органу/арбітражної комісії, відповідальних за забезпечення розгляду таких конфліктів в АТ, процедури подання заяви, її розгляду, винесення відповідного рішення, повідомлення учасників конфлікту про результати його розгляду), а також порядку залучення медіатора [24] у разі виникнення корпоративного конфлікту (з метою сприяння в досягненні сторонами конфлікту прийнятного для них рішення щодо його розв'язання/припинення);

закріплення за акціонерами додаткових (а для права України – інноваційних) прав, що забезпечують захист їх (акціонерів) інтересів, у т.ч. права подання (а) **непрямих** позовів (подаються акціонером/акціонерами в інтересах АТ у разі завдання шкоди товариству з боку посадових осіб його органів, акціонерів та/або третіх осіб (окремі випадки застосування

таких позовів передбачалися ч. 2 ст. 72 Закону «Про акціонерні товариства» до внесення в лютому 2011 р. змін до цієї статті [25]) та (б) **колективних позовів** (подання одним акціонером позову в інтересах групи акціонерів, права та/або законні інтереси яких було порушено). І хоча подібні позови (непрямі та колективні) притаманні для корпоративного права США [26, параграфи 7.40–7.47; 27, с. 75–80; 16, с. 262–264], проте їх спрямованість на врахування інтересів окремих чи меншості акціонерів, неспроможних впливати на прийняття органами АТ рішень, що зачіпають їх (акціонерів) інтереси, заслуговує на увагу. Доцільність запровадження таких позовів зумовлена: (1) закріпленням у Конституції України (ч. 4 ст. 13) соціального спрямування вітчизняної економіки, що, серед іншого, включає забезпечення соціальної справедливості в акціонерних відносинах (за допомогою дрібних акціонерів формуються великі капітали, якими фактично розпоряджаються великі акціонери, а то й окрема особа – так званий власник контролю корпоративних прав [28, с. 4], або акціонер контролю); (2) суто прагматичними міркуваннями (великі акціонери володіють ринковою більшістю, що проявляється в їх частці в статутному капіталі АТ та кількості голосів на загальних зборах акціонерів і, відповідно, впливові на діяльність АТ, а дрібні – чисельною більшістю, від якої може залежати навіть доля країни в разі масових заворушень, викликаних невдоволенням таких акціонерів зловживаннями з боку власників контролю корпоративних прав, які використовують ці права та пов'язані з ними можливості з ігноруванням законних інтересів чисельної більшості акціонерів – міноритаріїв (про небезпеку таких зловживань попереджав ще Л. Петражицький [29]). Останній аргумент особливо актуальний в умовах нинішньої фінансової кризи, що загострила соціальні суперечності/конфлікти, від оптимального розв'язання яких залежить у цілому доля країни, а відтак – економічної системи держави та акціонерних товариств як її складників.

Суміжним із поняттям конфлікту інтересів є *зловживання правом* (ст. 13 ЦК України [30]). Незважаючи на парадоксальне – як на перший погляд – поєднання правових понять (використовувати на шкоду іншій особі/особам закріплені законом правомочності, що викликає критику щодо застосування подібного поняття в праві [31, с. 47]), ця правова категорія досить точно відображає сутність правового явища, яке нерідко виникає через невідповідність правових (рівних для певної категорії суб'єктів) та фактичних (майнових, організаційних та ін.) індивідуальних можливостей, які рідко бувають однаковими навіть у двох осіб. Відтак рівні правові можливості економічно/організаційно нерівноправних суб'єктів можуть бути використані на шкоду слабшому: право з його принципом формальної рівності може спонукати несумлінного суб'єкта скористатися своїми фактичними можливостями для задоволення власних інтересів, використовуючи при цьому закріплені за ним права і реальні можливості (та водночас ігноруючи законні інтереси інших осіб із незначними фактичними можливостями), аби відстояти свої інтереси (наприклад, великі та дрібні акціонери: від голосів перших може залежати доля других, якщо приймається рішення про консолідацію акцій, у результаті реалізації якого з товариства «вимивається» більшість дрібних акціонерів).

Подібне явище, що із часів Стародавнього Риму йменується як *зловживання правом*, виникає в результаті суперечності (між правовим і фактичним становищем) і, у свою чергу, може спричинити не лише нові суперечності, а й конфлікт інтересів і навіть правопорушення [16, с. 59–64]. Такі негативні прояви зловживання правом зумовлюють його заборону чи значне обмеження з метою захисту інтересів слабшої сторони в правовідносинах, що значною мірою забезпечує дотримання принципу справедливості, а відтак – соціального миру, який, за визначенням Адама Сміта, є однією з основних умов досягнення добробуту в суспільстві [згадується в джерелі: 32, с. 385]. У свою чергу, запровадження заборони чи обмеження зловживання правом передбачає визначення цього поняття чи хоча б критеріїв, за наявності яких певні правомірні дії/бездіяльність можна кваліфікувати як зловживання правом.

Згадана стаття ЦК, не даючи стислого визначення поняття «зловживання правом», у кількох своїх частинах (2–6) містить деякі його ознаки та випадки, узагальнивши які можна

зробити такий висновок. Зловживання правом згідно зі ст. 13 ЦК України – це таке здійснення суб'єктами цивільних правовідносин своїх прав та обов'язків, за якого вони не дотримуються моральних засад суспільства (ч. 4), або вчиняють дії, що порушують права інших осіб, заподіюють шкоду довкіллю та культурній спадщині (ч. 2), або обмежують конкуренцію шляхом зловживання монопольним становищем на ринку чи вчиненням інших актів недобросовісної конкуренції (ч. 5), або мають на меті заподіяння шкоди іншій особі (ч. 3). Але ст. 13 ЦК України не містить вичерпного переліку ознак та випадків зловживання правом, зазначаючи, що воно також може мати інші форми (ч. 4). Закріплена в ч. 6 ст. 13 ЦК можливість застосування судом до особи, яка зловживає своїми правами, встановлених законом «наслідків» (санкцій), підкреслює слушність положення І. С. Самощенка щодо зловживання правом як однієї з форм протиправності поведінки [33, с. 76].

Хоча вичерпний перелік навряд чи можливо й доцільно встановлювати, але необхідно визначити основні ознаки зловживання правом, які б дозволили кваліфікувати вчинені в результаті цього дії як протиправні та застосувати відповідні санкції. На наш погляд, такими ознаками слід визнати порушення під час здійснення особою своїх прав законних інтересів інших осіб та/або публічних інтересів, у результаті чого виникає конфлікт, що має правові наслідки. Подібна ситуація може виникнути, зокрема, в результаті зловживання власником контрольного або блокувального пакета акцій своїм правом брати або не брати участь у загальних зборах акціонерного товариства (у разі ігнорування такою особою загальних зборів останні не відбудуться через відсутність кворуму, що, у разі необхідності вирішення нагальних питань діяльності товариства, призведе до порушення законних інтересів і самого товариства, і решти його акціонерів). Відсутність у вітчизняному акціонерному законодавстві правових наслідків подібної поведінки (при досить високих вимогах до кворуму загальних зборів не лише основного, а й повторного скликання [12, ст. 41]) не дозволяє захистити законні інтереси решти акціонерів і, відповідно, – не запобігає зловживанню правом. Зазначена обставина зумовлює введення до законодавства відповідних положень. Оскільки акціонерні відносини є різновидом корпоративних (за ознакою організації, щодо якої виникають корпоративні права та корпоративні відносини), то цілком слушним буде закріплення і поняття зловживання корпоративними правами, і основних правових механізмів запобігання цьому негативному явищу в гл. 18 ГК [34] з включенням до неї додаткової статті 167-1, яка б закріпила зміст цього поняття та обов'язок учасників корпоративних відносин утримуватися від таких зловживань [35, с. 122–123]. Крім того, попередити зловживання корпоративними правами могли б уже згадані правові механізми, включаючи й укладення між акціонерами угоди щодо вирішення проблемних питань, у т.ч. участі в загальних зборах і прийняття рішень із ключових питань діяльності АТ. Проте це потребує наповнення ст. 29 Закону «Про акціонерні товариства» відповідними положеннями щодо змісту, форми, порядку укладання та виконання такої угоди тощо. Попередженню згаданих зловживань із боку власника контрольного або блокувального пакета акцій було підпорядковано й запровадження менших вимог до кворуму загальних зборів повторного скликання (із тих самих питань порядку денного, що виносилися на загальні збори, які не відбулися через відсутність кворуму). Подібний механізм застосовувався і дореволюційним російським законодавцем [36], і притаманний сучасному акціонерному праву більшості зарубіжних країн (наприклад, стаття 155 Закону Франції «Про торгіві товариства», параграф 281 Закону Угорщини «Про господарські товариства» [37, с. 198–199, 233, 258]) із міркувань (а) захисту інтересів і самого товариства, і його акціонерів, а також (б) попередження зловживання корпоративними правами та/або нейтралізації ігнорування акціонерами, які уникають участі в загальних зборах, загальнокорпоративних інтересів (необхідність вчасного вирішення низки питань діяльності АТ з метою забезпечення ефективності його функціонування), чому мають сприяти акціонерні угоди (проте лаконізм ст. 29 Закону «Про акціонерні товариства» [12] щодо таких угод перешкоджає їх застосуванню на практиці).

Звичайно, правові механізми запобігання корпоративних конфліктів та зловживання корпоративними права не обмежуються вищезгаданими, що зумовлює необхідність спеціальних досліджень, присвячених саме цим проблемам. Тим більше, що розвиток корпоративних відносин нерідко призводить до їх ускладнення, а відтак – і до появи нових підстав для виникнення подібних конфліктів (зокрема, при використанні корпоративної форми державно-приватного партнерства [19, с. 139–144] можливі конфлікти між акціонерами-партнерами та акціонерами-інвесторами АТ). Спектр корпоративних конфліктів досить широкий і динамічний, що зумовлює необхідність постійної уваги законодавця і учасників корпоративних відносин до динаміки розвитку таких відносин (зокрема, з точки зору виявлення нових видів корпоративних конфліктів та їх врегулювання на відповідному рівні – закону, локального акту АТ чи акціонерної угоди).

ЛІТЕРАТУРА

1. Иеринг Р. Цель в праве [Текст] / Р. Иеринг. – СПб, 1881. – Т. 1. – 412 с.
2. Социология: курс лекций [Текст]: учеб. пособ. / В. И. Курбатов, Е. А. Агапов, В. Д. Альперович и др. – Ростов-на-Дону, 1998. – 512 с.
3. Алексеев С. С. Восхождение к праву. Поиски и решения [Текст] / С. С. Алексеев. – М. : Изд-во НОРМА, 2001. – 752 с.
4. Юридическая конфликтология – новое направление в науке [Текст] // Государство и право. – 1994. – № 4. – С. 3–23.
5. Конфликтология [Текст] : учеб. для вузов / В. П. Ратников, В. Ф. Голубь, Г. С. Лукашева и др.; под ред. проф. В. П. Ратникова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 512 с.
6. Социология [Текст] : учеб. для вузов / В. Н. Лавриненко, О. А. Шабанова, Г. С. Лукашева; под ред. Лавриненко В. Н. – М.: Культура и спорт, 1998. – 349 с.
7. Анцупов А. Я. Конфликтология [Текст] : учеб. для вузов / А. Я. Анцупов, А. И. Шипилов. – М. : ЮНИТИ, 1999. – 551 с.
8. Дмитриев А. В. Конфликтология [Текст] : учеб. пособ. / А. В. Дмитриев. – М. : Гардарики, 2000. – 320 с.
9. Бандурка А. М. Конфликтология [Текст] / А. М. Бандурка, В. А. Друзь. – Х., 1997. – 352 с.
10. Юридическая конфликтология [Текст] / отв. ред. Кудрявцев В. Н. – М. : Изд-во ИГИП РАН, 1995. – 316 с.
11. Про господарські товариства [Текст] : Закон України від 19.09.1991 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.
12. Про акціонерні товариства [Текст] : Закон України від 17.09.2008 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2008. – № 50–51. – Ст. 384.
13. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Текст] : Закон України від 12.07.2001 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 1. – Ст. 1.
14. Про банки і банківську діяльність [Текст] : Закон України від 07.12.2000 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 5–6. – Ст. 30.
15. Принципи корпоративного управління [Текст] : Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 11.12.2003 р. № 571. – К., 2004. – 72 с.
16. Вінник О. М. Публічні та приватні інтереси в господарських товариствах: проблеми правового забезпечення [Текст] / О. М. Вінник. – К. : Атіка, 2003. – 251 с.
17. Осипенко О. В. Конфликты в деятельности органов управления акционерных компаний [Текст] / О. В. Осипенко. – М. : Статут, 2007. – 621 с.
18. Воловик О. А. Интересы хозяйственных товариществ: проблемы правового обеспечения в корпоративных отношениях [Текст] : монографія / О. А. Воловик. – Луганськ: Вид-во СЛУ ім. В. Даля, 2006. – 132 с.

19. Вінник О. М. Проблеми правового регулювання корпоративних і партнерських відносин [Текст] : монографія / О. М. Вінник. – К. : НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, 2010. – 166 с.
20. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України [Текст]. – 1996. – № 51. – Ст. 292.
21. Правила розгляду справ про порушення вимог законодавства на ринку цінних паперів та застосування санкцій, затв. рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 11.12.2007 р. № 2272 [Текст] // Офіц. вісн. України. – 2008. – № 12. – Ст. 317.
22. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 р. № 3659-XII // Відом. Верхов. Ради України [Текст]. – 1993. – № 50. – Ст. 472.
23. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III // Відом. Верхов. Ради України [Текст]. – 2001. – № 12. – Ст. 64.
24. Проект Закону «Про медіацію» (zareestrovaniy za № 7481 від 17.12.2010 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=39276.
25. Про внесення змін до Закону України «Про акціонерні товариства» щодо вдосконалення механізму діяльності акціонерних товариств [Текст] : Закон України від 03.02.2011 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 35. – Ст. 344.
26. Модельний закон США «Про підприємницьку корпорацію» / Model business corporation act annotated : official text with official comments and statutory cross-references, revised through 2005 / adopted by the Committee on Corporate Laws of the Section of Business Law, with the support of the American Bar Association, Section of Business Law [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.abanet.org/buslaw/committees/CL270000pub/nosearch/mbca/home.shtml>.
27. Сыродоева О. Н. Акционерное право США и России (сравнительный анализ) [Текст] / О. Н. Сыродоева. – М. : СПАРК, 1996. – 112 с.
28. Кравець І. М. Правове становище суб'єктів організаційно-господарських повноважень : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / І. М. Кравець. – К., 2008. – 24 с.
29. Петражицкий Л. Акционерная компания. Акционерные злоупотребления и роль акционерных компаний в народном хозяйстве. По поводу предстоящей реформы акционерного права [Текст] / Л. Петражицкий. – СПб. : Типография Министерства Финансов (В. Киршбаума), 1898. – 220 с.
30. Цивільний кодекс України [Текст] : прийнятий Верховною Радою України 16.01.2003 р. // Голос України. – 2003. – 12–13 березня.
31. Попондопуло В. Ф. Правовой режим предпринимательства / В. Ф. Попондопуло. – СПб. : Санкт-Петербургский ун-т, 1994. – 206 с.
32. Кулибаба Ю. Выбор организационной структуры управления предприятием в условиях переходной экономики [Текст] / Ю. Кулибаба // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління : зб. наук. праць. – Одеса : Астропринт, 1999. – Т. 2. – С. 385–393.
33. Самощенко И. С. Понятие правонарушения по советскому законодательству [Текст] / И. С. Самощенко. – М. : Юрид. лит., 1963. – 288 с.
34. Господарський кодекс України [Текст] : прийнятий Верховною Радою України 16.01.2003 р. // Голос України. – 2003. – 14 березня.
35. Вінник О. М. Деякі аспекти вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин [Текст] / О. М. Вінник // Вісн. господар. судочинства. – 2008. – № 1. – С. 118–125.
36. Временные правила об организации и созыве общих собраний и ревизионных комиссий акционерных кредитных установлений, торгово-промышленных обществ (за исключением железнодорожных) и товариществ на паях (кроме тех, паи коих не котируются

ся на бирже) (Приложение к ст. 1258 Гражданских законов Российской империи) // Законы о товариществах. Акционерные общества, товарищества на паях, торговые дома, артели и др. Порядок их учреждения и деятельности с разъяснениями Правительствующего Сената / сост. Максимов. – М. : Юрист, 1911. – 987 с.

37. Акционерное общество и товарищество с ограниченной ответственностью [Текст] : сб. заруб. законодательства. – М. : БЕК, 1995.

КОРПОРАТИВНЫЕ КОНФЛИКТЫ И ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЕ КОРПОРАТИВНЫМИ ПРАВАМИ В АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВАХ: ТРАДИЦИОННЫЕ И ИННОВАЦИОННЫЕ СПОСОБЫ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ И РАЗРЕШЕНИЯ

Винник О.М.

Статья посвящена корпоративным конфликтам и злоупотреблениям корпоративными правами в акционерных обществах. Рассматриваются составляющие корпоративных конфликтов, причины их возникновения, правовые средства предупреждения и разрешения.

Ключевые слова: конфликт интересов; корпоративные интересы; корпоративный конфликт, злоупотребление корпоративными правами; разрешение корпоративных конфликтов, совершенствование правового регулирования.

THE CORPORATE CONFLICTS AND ABUSE OF EQUITY INTEREST RIGHTS IN COMPANIES LIMITED BY SHARES: TRADITIONAL AND INNOVATIVE METHODS OF PREVENTION AND RESOLUTION OF CONFLICTS.

Vinnik O. M.

The paper is devoted to corporate conflicts and abuse of equity interest rights in companies limited by shares. Constituents of corporate conflicts, reasons for their appearance, legal means for prevention and resolution of conflicts has been analyzed by the author.

Key words: conflict of interest; corporate interests; corporate conflict; abuse of equity interest rights; resolution of corporate conflicts; improvement of legal regulation.

УДК 349.42

СУБ'ЄКТИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

В. Ю. Уркевич,

д-р юрид. наук, провід. наук., співробітник

НДІ правового забезпечення

інноваційного розвитку НАПрН України

У публікації охарактеризовано суб'єктів інвестиційних правовідносин у сфері сільського господарства. Особливу увагу приділено аграрним холдинговим компаніям (агрохолдингам), що останнім часом набули значного розповсюдження в Україні.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційні правовідносини, сільське господарство, суб'єкти інвестиційних правовідносин у сфері сільського господарства, аграрні холдингові компанії (агрохолдинги).